

חושבים בגרות

מיומנויות |
קריאת טקסטים

לשון והבעה

מכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה

חושבים בגרות

מערכי למידה עצמית
להצלחה בבחינות הבגרות

לשון והבעה

מיומנויות קריאת טקסטים

מהדורה ניסיונית

תשס"ג

מכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה

חושבים בגרות

לשון והבעה

מיומנויות קריאת טקסטים

פיתוח והנחיה פדגוגית :	אביב קינן
פיתוח וכתובה :	סתיו שדות
ייעוץ :	גלי בן חיים, אבי נידם, חני קרן, שירלי רמון, ענת שושני
עיצוב ועימוד :	רוני אידלשטיין
עיצוב העטיפה :	שמעון שניידר
ריכוז והפקה :	ענת פלג

אין להעתיק, לשכפל, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי, או מכני (לרבות צילום והקלטה) ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.

© 2002

כל הזכויות שמורות

למכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה

ת.ד. 648, ירושלים 91006

Hebrew Rights © 2002

The Branco Weiss Institute for the Development of Thinking

P.O.Box 648, Jerusalem 91006

מסת"ב : 965-7050-27-8 ISBN

לוחות והדפסה : דפוס פרינטיב

נדפס בישראל

תוכנית בגרות 2001

בגרות 2001 היא תוכנית ייחודית ששמה לה למטרה להעלות את שיעור התלמידים המצליחים בבחינות הבגרות ולשפר את יכולות החשיבה, הלמידה והמנהיגות שלהם, בהסתמך על תורות חינוכיות מתקדמות.

התכנית מתבססת על הנחיה קוגניטיבית של התלמידים בקבוצות קטנות של חמישה תלמידים, תוך שילוב הדוק בין הלימודים הפורמליים בכיתה לבין פעילויות הנחיה גמישות המותאמות לצרכים הייחודיים של כל תלמיד ותלמידה.

התכנית מיישמת גישה מכוונת, פרטנית, על בסיס תכניות אישיות, במטרה לבנות בקרב משתתפי התהליך – תלמידים, מורים ומנהלים – את כישורי המנהיגות הנדרשים על מנת להוביל את התלמידים להצלחה בבחינות הבגרות, תוך פיתוח היכולות, הידע והערכים הראויים.

התפישה החינוכית של הפרויקט מושתתת של שלושה ממדים עיקריים:

1. הוראה פרטנית בקבוצה קטנה

הוראה המיישמת תפישה פדגוגית מתקדמת, המאפשרת למורה ולתלמיד לזהות יחד את צרכי הלמידה ואת סגנון הלמידה של התלמיד, ולתת להם מענה מתאים במסגרת תוכנית למידה אישית. בשונה מאופן הלימוד בכיתה, הקבוצה הקטנה יוצרת הזדמנות לימודית אינטימית ותומכת.

2. טיפוח מיומנויות למידה וחשיבה כלליות

יחד עם לימוד החומר לבגרות, שמה התכנית דגש על פיתוח יכולות למידה וחשיבה כלליות, אשר תסייענה לתלמיד להתמודד טוב יותר עם בחינות הבגרות ועם רכישת ידע חדש בהמשך דרכו.

3. טיפוח המנהיגות העצמית של התלמיד

טיפוח התלמיד כאדם המקבל אחריות למעשיו, למטרות שהוא מציב לעצמו ולדרך שבה הוא מנהל את חייו.

חושבים בגרות

סדרת החוברות "חושבים בגרות" נכתבה ברוח מטרת תוכנית בגרות 2001. החוברות מיועדות בראש ובראשונה לתלמידי התוכנית ועוסקות במיומנויות ובדרכי למידה המסייעות להבנת התכנים ולהצלחה בבחינות הבגרות. כל חוברת מתמקדת בתחום תוכן (מקצוע) אחד ובכלי מרכזי אחד – המתאים ללמידת תחום זה.

כלי הלמידה שאנו מציגים בסדרת חוברות זו מסייעים לתלמיד במספר מישורים:

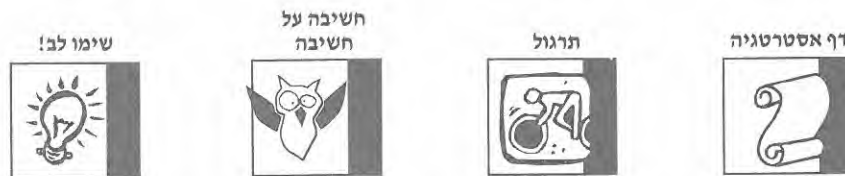
א. בארגון הידע הנרכש ובחיבורו לידע קודם.

ב. בהבנת התכנים.

ג. בזכירת החומר לבחינה (ומעבר לבחינה).

ד. בעיצוב דפוסי למידה וחשיבה, שישמשו אותו בעתיד ללמידה של תכנים חדשים.

חוברות בסדרה "חושבים בגרות" מכוונות ללמידה תכליתית. הן משלבות הסברים תמציתיים עם הזדמנויות רבות לתרגול הנלמד, ומפנות את תשומת לבו של התלמיד לשלבי החשיבה והלמידה שהוא מפעיל. למטרה זו נעשה שימוש בחוברת בסמלים הבאים:

פירוק תהליך הלמידה לשלבים (לכל מקצוע השלבים הייחודיים לו) מאפשר לתלמיד להבין בהדרגה ובצורה מעמיקה את החומר הנלמד כולו. באמצעות ביצוע פעולות בסיסיות ופשוטות (אך הכרחיות) מבסס התלמיד את הבנתו וכך חווה תחושה של הצלחה. תחושת ההצלחה מחזקת אותו ומאפשרת לו, בשלבים הבאים, לבצע פעולות מורכבות יותר, הדורשות הבנה, ניתוח וביקורת של החומר הנלמד. בדרך זו, התלמיד לומד להיות אחראי ומודע לדרך הלמידה שלו ומפתח את היסודות למנהיגות עצמית בתחומי חיים נוספים.

בברכת למידה פורייה,

צוות בגרות 2001

מבוא למורה

חוברת זו מציעה לימוד הבנת הנקרא ב-3 רמות שונות, המוצגות ב-3 חלקים (החלק הראשון הוא הבסיסי ביותר, והחלק השלישי הוא המורכב ביותר). חלקים אלו מציעים 3 מפתחות (מתוך מכלול של מפתחות רבים) לקריאה ולהבנה.

החלק הראשון מתמקד במילות קישור והוא מיועד לתלמידים שאוצר המילים שלהם לוקה בחסר. בחלק זה הם יוכלו לתרגל את השימוש במילות הקישור השונות המופיעות כמעט בכל טקסט. הבנת תפקיד מילות הקישור תקל על תלמידים אלה בקריאת טקסטים שונים, כאשר מילות הקישור ישמשו עבורם סימני דרך להבנת המשמעות והדינמיקה של הטקסט. בתחילה על התלמיד לבחור את מילות הקישור שאינן ידועות (או ברורות) לו, ורק אותן הוא מתבקש ללמוד בהמשך.

החלק השני מתמקד בפסקה והוא מיועד לתלמידים המתקשים בקריאת טקסטים ארוכים. חלק זה מכוון את התלמיד לקריאת כל אחד מחלקי הטקסט (כותרת, פסקה פותחת, פסקאות אמצעיות, פסקת סיום) באמצעות משימות עבודה קטנות. כל פסקה נקראת באמצעות משימות שונות ומגוונות. לאחר הקריאה של כמה פסקאות באמצעות המשימות הקטנות, מבצע התלמיד חשיבה על התהליך שעבר. מכאן, הוא מתבקש לבחור את המשימות המתאימות לו ולפעול על פיהן מעתה ואילך (בהמשך קריאת הטקסט). כך מתחבר התלמיד לדרך הקריאה הנוחה לו ביותר. המשימות הקטנות מציגות כלים אשר ישמשו את התלמיד בקריאת כל טקסט מכל סוג שהוא. הכלים מיועדים להבחנה בין חלקי הטקסט, ללמידת הקשרים בין חלקים אלה, להבנת תוכן כל חלק (הבנת הנקרא), ולאיסוף כמה שיותר מידע מכל חלק.

החלק השלישי מתמקד בטקסט שלם ועוסק בהקניית מיומנויות התייחסות לטקסט (זיהוי מבנה טקסט וסיכום טקסט). מיומנויות אלו מבוססות על ההנחה שהתלמיד הבין את תוכן הטקסט, והן נדרשות (באופן עקיף או ישיר) בבחינת הבגרות בידיעת הלשון והבעה. ההנחה העומדת בבסיס חלק זה היא שזיהוי של מבנה הטקסט הוא שלב הכרחי בדרך לסיכום. החלק השלישי עוסק בטקסטים אינפורמטיביים ומדע פופולרי.

ולסיום, כמה מילים על מקומו של המורה בחוברת זו:
חוברת זו מיועדת לתלמיד. עם זאת תפקידך המרכזי הוא בתיווך בין המשימות בחוברת לבין התלמיד:

- הנחה את התלמיד לפנות למשימה המתאימה לו.
- בדוק את איכות הביצוע לאחר כל משימה ותן לתלמיד משוב בונה – התייחס לביצועים נכונים ולביצועים שגויים תוך מתן הנחיה לשיפור.
- בחן את דפי האסטרטגיה שבונה התלמיד, והנחה אותו לגיבושם בהתאם לאפיונו של התלמיד.
- כוון את התלמיד ללמידה עצמאית בעזרת דפי האסטרטגיה שיצר, גם במשימות נוספות מחוץ לחוברת זו.

תוכן העניינים

חלק ראשון: מילות קישור

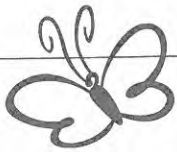
עמוד 9

- מילות הסבר
- מילות תנאי
- מילות ניגוד
- מילות דוגמה
- מילות סיבה
- מילות תוצאה
- מילות ויתור
- מילות הדגשה
- דף אסטרטגיה ומשימות סיכום

חלק שני: חלקי הטקסט

עמוד 41

- מבנה טקסט
- שלבים בקריאת פסקה
- קריאת כותרת
- קריאת פסקה פותחת
- קריאת פסקה אמצעית
- קריאת פסקת סיום
- דף אסטרטגיה
- קריאת הטקסט ברצף

חלק שלישי: ניתוח טקסט וסיכומו

עמוד 75

- זיהוי מבנה טקסט וסיכום טקסט
- דף אסטרטגיה לזיהוי מבנה טקסט וסיכומו.

